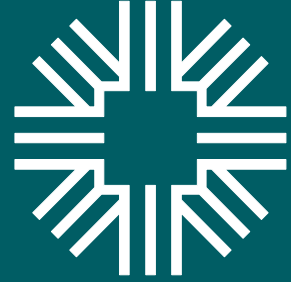

Leda Lärande 2016

Skolforskningsinstitutet en bro mellan forskning och praktik

Lena Adamson
Direktör/Docent i
psykologi

Linda Ekström, Fil
Dr/Projektledare

Uppdrag

”...bidra till att de *verksamma inom skolväsendet* ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen, med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt...

... myndigheten ska bidra till goda förutsättningar *för barns och elevers utveckling och lärande samt till förbättrade kunskapsresultat för elever.*”

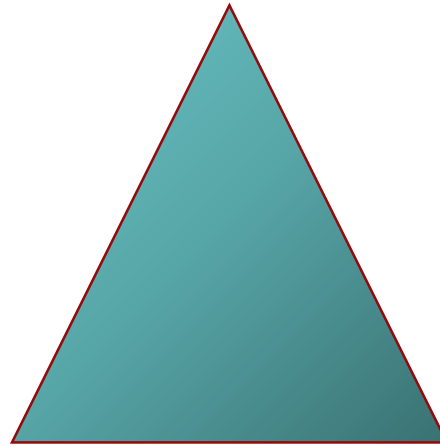
Vad vi gör

1. Forskningsammansättningar – systematiska översikter
2. Utlysa och fördela medel för praktknära forskning
3. Sprida och göra forskningsresultaten tillgängliga

**Allt vi gör ska alltså vara relevant för praktiken
(utan att ge avkall på kvalitet förstås!)**

Skolforskningsinstitutets roller

Systematiska översikter
(sekundärforskning/kunskapspr
oduktion)

Mediering
(kunskapsdelning av
våra produkter)

Forskningsråd
(forskningsfinansiering)

Nuläget

- Fem systematiska översikter
  - 2017
- Beredning av ansökningar om forskningsmedel
  - Beslut 22 oktober

Principer för arbetet med en systematisk översikt

- Sammanställa den bästa tillgängliga vetenskapliga kunskapen som finns inom ett område vid en viss given tidpunkt
- Systematik och transparens
  - Behovs- och frågestyrd: studiens frågor bestäms i förväg
  - Systematisk: arbetet följer ett tydligt protokoll och dokumenteras
  - Transparens: alla arbetsmoment och resonemang redovisas (sökning, urval, bedömning av studiekvalitet och syntes)
  - All relevant forskning ska sökas och beaktas
  - Forskningen genomförs av en grupp forskare
- Sträva efter så säkra och opåverkade slutsatser som möjligt
- Ligga till grund för professionella bedömningar

De fem första översikterna

1. Klassrumdialog i matematikundervisning (undervisning för att möta och ta tillvara elevers olikheter)
2. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, med fokus på elever som har svenska som andraspråk
3. Formativ bedömning med fokus på feedback inom läs- och skrivutveckling
4. It som pedagogiskt verktyg i matematikundervisningen
5. Att undervisa om lässtrategier

Utlysa och fördela medel till praktiknära forskning

- Behovsdriven – ”förbättringsforskning” – jämför med klinisk forskning
- En ny forskningsprofil: Forskning för utbildning, undervisning och lärande
  - Forskningsfrågorna utgår från professionens frågor och behov
  - Genomförs i samverkan med professionen
("med och för" inte "om")
  - Resultaten bör ligga nära en möjlig prövning eller omsättning i praktiken

Årets inriktning beslutad av Skolforskningsnämnden

”Metoder och arbetssätt som bidrar till att de verksamma inom skolväsendet ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisning som kan bidra till barns och elevers utveckling och lärande samt till förbättrade kunskapsresultat.”

Bedömningsområden

Steg 1: Institutet

Grundläggande relevanskriterier (skall krav) steg 1:

1. Projektet bedrivs i skolmiljö med inriktning mot lärande och undervisning
2. Samverkan med den/de skolor som är involverad(e)
3. Forskningsfrågorna ska formuleras i dialog med skolans verksamma

Bedömningsområden

Steg 2: Beredningsgruppen

1. Forskningsfrågornas angelägenhet och användbarhet för utveckling och förbättring av förskolans/skolans undervisning
2. Forskningsprojektets vetenskapliga kvalitet
3. Projektets genomförbarhet
4. Planer för spridning, kunskapsdelning och en eventuell implementering av projektresultat
5. Projektets nytänkande och originalitet
6. Genus och mångfaldsperspektiv
7. Etiska övervägande

Skolforskningsinstitutets försöksverksamhet: ett sätt att sprida vetenskaplig kunskap

- Projektets frågeställning:

Är resultaten från Skolforskningsinstitutets systematiska översikter överförbara och användbara i en svensk kontext?

- Målet med projektet:

Följa en grupp lärare från olika skolor som på ett systematiskt sätt ska pröva och utvärdera utvalda arbetssätt och metoder från institutets kommande översikter

Projektets upplägg:

- **Steg 1:**
- Lärarna deltar i kursen ”Evidens i praktiken – förändring av verksamheter utifrån evidens”
- **Steg 2:**
- Lärarna genomför ett projektarbete där de prövar ett gemensamt utvalt arbetssätt med de praktiska och teoretiska verktyg som tagits upp i kursen de läst.
- Projektet görs som en fristående kurs på Göteborgs universitet.

Ett ömsesidigt utbyte!

- Sammanfattningsvis är förhoppningen att skola och vetenskap ska berika varandra:
- -institutet vill bidra med vetenskaplig kunskap till skolan
- - skolans verksamma ger input angående de systematiska översikternas inriktning, genomförande och mottagande
- - skolans verksamma deltar i att beforska sin egen verksamhet och de frågor som de upplever som relevanta

Några belysande siffror*

Sveriges samlade kostnader 2015 för:

Hälsa och sjukvård	ca åtta procent av BNP
Utbildning	ca sju procent av BNP

VRs anslag 2015 för:

Forskning inom medicin och hälsa	ca 871 000 mkr
Utbildningsvetenskap	ca 157 000 mkr

Forskning finansierad via lärosätenas basanslag 2013:

Medicin och hälsa	ca 10,5 miljarder kr
Utbildningsvetenskap	Ingen vet!

Totala kostnader (SOU 2008:7) för medicinsk klinisk forskning	ca 4.5 miljarder kr
+ ALF avtal 2014 klinisk forskning	1,7 miljarder kr
Skolforskningsinstitutet <i>praktiknära forskning</i>	18 mkr

Vad betyder det att arbeta på vetenskaplig grund i undervisningen? (1)

1. Att så långt det är möjligt ha vetenskapligt grundade innehållsliga kunskaper om orsakerna till och om lämpliga insatser för att främja barns och elevers utveckling och lärande
  - Systematiska översikter, kunskapsöversikter, forskningsöversikter, metaanalyser etc före enskilda studier
2. Att anlägga ett 'kritiskt förhållningssätt'
  - Leta efter olika perspektiv på samma sak
  - Leta efter kritiken – vem kritiserar, vad kritiseras, är denna kritik relevant i mitt sammanhang?
  - Utveckla kunskaper att själv granska vetenskapliga studier

Vad betyder det att arbeta på vetenskaplig grund i undervisningen? (2)

3. Att inte bara kopiera utan använda denna kunskap som ett beslutsunderlag i handlandet där egna kunskaper och erfarenheter vävs samman och där barns och elevers erfarenheter, synpunkter och behov tas med – 'evidensinformerad praktik' (Forskningen kan inte ge alla svar! Man måste även vara lyhörda för den kunskap som genererats av kollektiva erfarenheter och den individuella yrkesskickligheten.)

4. Att utveckla arbetsmetoder där insatsernas effekter på utveckling och lärande följs upp regelbundet

Ett exempel på en systematisk översikt: Undervisning om lässtrategier som ett arbetssätt för att främja elevers läsförståelse

- Vad är läsförståelse?
  - Att extrahera och skapa mening utifrån de texter man möter. Att skapa en mental representation av det man läser. T.ex. att läsa mellan raderna, dra avancerade slutsatser, jämföra och värdera slutsatser
  - Läsförståelse uppstår *inte automatiskt* när man kan läsa flytande, men god avkodning och flyt i läsningen är *viktiga förutsättningar* för läsförståelse
- Vad är lässtrategier?
  - ”målinriktade mentala redskap individen använder för att förstå en text” (Westlund 2009: 33). T.ex. att sammanfatta, förutse, aktivera bakgrundskunskap eller ställa frågor till texten.

Lässtrategier som ett stöd till att bli en aktiv läsare!

- Genom strategierna kan eleverna förmås att gå in i texten och arbeta aktivt för att nå en djupare förståelse
- Strategierna hjälper eleverna att gå från att vara en "Nike-läsare" ("just do it" en läsare som inte fundera på vad och hur man läser), till att bli en Sherlock Holmes-läsare (en läsare som ser läsningen som en analytisk uppgift, läsningen som ett sökande efter ledtrådar som inte explicit finns i texten)
- Anknyter till behovet av att utveckla metakognitiva förmågor

Varför behövs en systematisk översikt som fokuserar på läsförståelse och undervisning om lässtrategier?

- Såväl lärare som andra skolaktörer har lyfts fram att man saknar kunskap om hur man kan undervisa om läsförståelse:
”Vilka lässtrategier kan man använda sig av i olika situationer” och *”Eleverna behöver hjälp (undervisning) med att lära sig olika lässtrategier”* (Skolforskningsinstitutet 2015: 72ff.)
- Undervisning om lässtrategier är fr.o.m. LGR 11 inskrivet i kursplanen för svenskämnet.

Varför behövs en systematisk översikt som fokuserar på läsförståelse och undervisning om lässtrategier?

- Läsförståelse är ett område med fallande resultat i internationella kunskapsmätningar (PIRLS och PISA).
- Behov av fokus på lite äldre elever (10-15 år)
- Tidigare forskning har visat på vikten av *explicit undervisning* kring läsförståelse (t.ex. genom undervisning om lässtrategier).

”In those days comprehension was a desirable outcome, but we had no real understanding of how it worked or how you taught it. We assumed comprehension was primarily a matter of intelligence: if your students were smart and could decode, they would comprehend”
(Block et al 2002)

- Läsförståelsens betydelse för kunskapsbildning i alla skolämnen

Vad ska undersökas i översikten?

- På vilka sätt understödjer undervisning av lässtrategier en fördjupad läsförståelse hos elever i åldern 10-15? Vilka är de aktiva komponenterna i läsförståelse och hur/på vilka sätt främjas dessa av användande av lässtrategier?
- Ett fokus på *vad det är* i detta arbetssätt (undervisning kring lässtrategier) som kan anses främja elevernas läsförståelse

Varför detta fokus? Varför denna frågeställning?

- Eftersom lärare behöver få en *bredare djupare och mer mångsidig förståelse* för de aktuella processerna kring läsförståelse och hur dessa processer kan aktiveras utifrån det aktuella arbetssättet (undervisning kring lässtrategier)

”Modellerna eller metoderna i sig utvecklar inte läsförståelse. Det är lärarens medvetna arbete med att få sina elever att bli aktiva i sin läsning som utvecklar läsförståelsen” (Westlund 2009: 37)

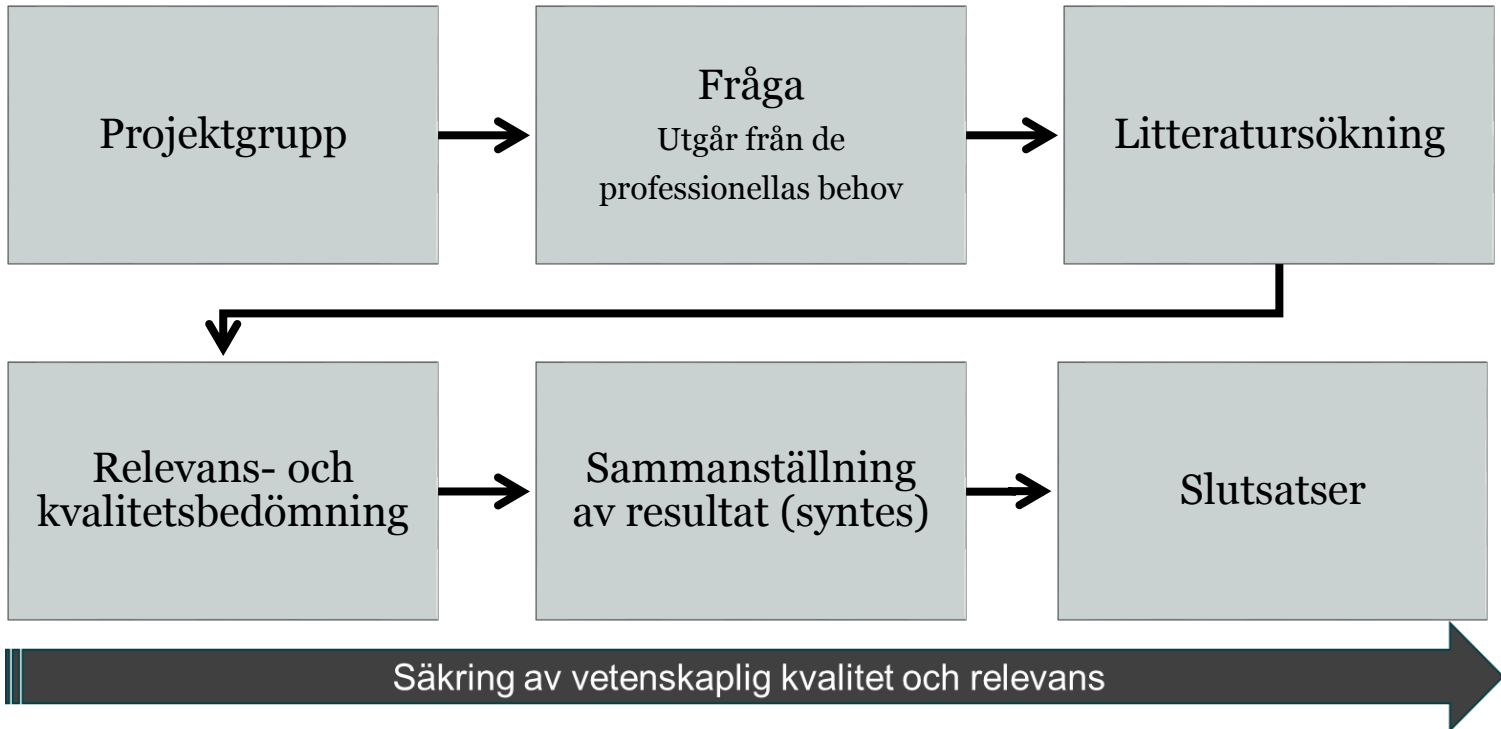
”även läs- och skrivpedagogiska program som visat sig framgångsrika blir verkningslösa om de praktiseras utan förståelse för den underliggande logiken till metoden” (Myrberg 2003: 10)

Hur går arbetet till?

- Projektgrupp med såväl interna som externa forskare. De interna forskarna fokuserar främst på de metodmässiga aspekterna, och har kompetens kring hantverket kring genomförandet av en systematisk översikt. T.ex. en informationsspecialist som genomför sökningar i databaser för att hitta alla relevanta artiklar. De externa forskarna har ämneskompetens (gärna kompletterande sådan) och bidrar med kunskap om exempelvis vilka sökord som är relevanta och hur man kan formulera den slutgiltiga frågeställningen.
- Michael Tengberg (docent i pedagogiskt arbete, Karlstads universitet. Har publicerat ett flertal peer-reviewade artiklar om lässtrategier)
- Lisbeth M Brevik (PhD i språkdidaktik, Oslo Universitet. Har skrivit sin avhandling om lässtrategier samt publicerat ett flertal peer-reviewade artiklar om lässtrategier)

Arbetsgången

Tack för er uppmärksamhet!

---

lana.adamson@skolfi.se